

maakt ruimte voor onderwijs

MODULEHANDLEIDING

LEZEN 2F

Inleiding	2
Doelgroep	2
Rubriekenoverzicht	3
De rubrieken toegelicht	5
Rubriek A: Manieren van lezen	5
Rubriek B: Teksten verkennen	5
Rubriek C: Omgaan met moeilijke woorden	5
Rubriek D: Tekstsoort en schrijversbedoeling	6
Rubriek E: Feit, mening, reden en argument	6
Rubriek F: Signaalwoorden	7
Rubriek G: Onderwerp, hoofdvraag en hoofdgedachte	7
Rubriek H: Informatie uit teksten halen	8
Achtergrondinformatie	9

Inleiding

Numo is een online leermiddel waarmee leerlingen de basisvaardigheden van Nederlands, rekenen/wiskunde, Engels en Duits adaptief kunnen oefenen tot ze het beoogde niveau hebben bereikt.

Adaptief betekent dat het programma zich automatisch aanpast aan het oefengedrag van leerlingen. Is een leerling goed in een vaardigheid, dan gaat hij er met sprongen doorheen. Bij onderdelen waarmee hij moeite heeft, staat het programma langer stil. De leerling krijgt dan extra oefeningen en meer feedback.

Numo kan teruggrijpen op oefenstof van groep 6 van de basisschool. Een leerling die uitblinkt in een vaardigheid, kan doorgaan met oefenen tot 3F- of zelfs 4F-niveau. Dat is de grote kracht van adaptieve software!

Doordat leerlingen met Numo de basisvaardigheden eigen maken, heb jij als docent meer tijd voor andere dingen, zoals individuele begeleiding, thema-opdrachten, interactieve werkvormen in de klas, oefenen met schrijfvaardigheid, projecten rondom rekenen, debatteren en literatuur.

Doelgroep

Lezen 2F is vooral bedoeld voor leerlingen van het vmbo en de eerste twee klassen van havo/vwo. Het programma kan bovendien ingezet worden in het mbo, volwassenenonderwijs en basiseducatie. Lezen 2F is door de diagnostische aanpak en de individuele feedback geschikt voor groepen waarin niveaueverschillen bestaan op het gebied van begrijpend lezen.

Het programma is ook te gebruiken voor leerlingen die problemen hebben met technisch lezen. Alle uitlegschermen en teksten die bij het programma horen, zijn ingesproken. Op het moment dat er een geluidsknop verschijnt, kun je hierop klikken om een tekst of uitlegscherm (opnieuw) te laten voorlezen. Daarnaast kun je het tekstvak vergroten om meer ruimte te geven aan de tekst (CTRL+ maakt de letters groter en CTRL- of CTRL0 maakt ze weer klein).

Voorwaarde voor het gebruik is dat voor technisch lezen ongeveer AVI-M6 (het vroegere AVI-9) is gehaald. Een uitzondering kan worden gemaakt voor leerlingen die zwakker zijn in technisch lezen, bijvoorbeeld doordat ze dyslectische zijn, maar wel een goed begripsniveau hebben.

Rubriekenoverzicht

Rubriek	Oefening	Omschrijving van de activiteit
Sprongtoetsen	1 Rubriek A t/m D 2 Rubriek E t/m H 3 Rubriek A t/m H	
A manieren van lezen	1 Hoe lezen zij? 2 Alledaags, zoekend, intensief 3 Manieren van lezen	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
B tekst verkennen	1 Tekst verkennen 2 Kernwoord aanwijzen 3 Onderwerp van titel kiezen 4 Oriënteren op de tekst 5 Onduidelijke titels 6 Inleiding verkennen 7 De theorie 8 Oriënteren en bedenken wat je weet	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Wijs het belangrijkste woord in de titel aan. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Kies op typ het juiste antwoord. Welk woord past op de open plaats? Wijs dat aan. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
C omgaan met moeilijke woorden	1 Betekenis afleiden uit een tekst 2 Kijken naar het woord zelf 3 Pechjaar 4 Woorden invullen 5 Griekse en Latijnse woorddelen 6 Het digitale woordenboek 7 Betekenissen in het digi. woordenboek 8 De theorie 9 Moeilijke woorden in teksten	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Welk woord past op de open plaats? Kies dat woord. Wis de streepjes en typ de ontbrekende woorddelen. Welk woord past op de open plaats? Kies dat woord. Omgaan met het digitale woordenboek. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Welk woord past op de open plaats? Wijs dat aan. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
D tekstsoort en schrijversbedoeling	1 Tekstsoort en schrijversbedoeling 2 Doel van de schrijver 3 Wat wil de schrijver 4 Feiten en meningen in een tekst 5 De theorie 6 Tekstsoort en -doel	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Welk woord past op de open plaats? Kies dat woord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
E feit, mening, reden, argument	1 Feiten en twee soorten meningen 2 Positief - neutraal - negatief 3 Uitdrukkingen met een lading 4 Positief en negatief 5 Meningen in teksten 6 Redenen aanwijzen 7 De theorie 8 Standpunten en argumenten	Verdeel de lange zin in twee kortere zinnen. Zoek voor elke open plaats het juiste woord. Welke uitdrukking past hierbij? Plaats elke uitdrukking in de juiste rij. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Wijs de reden of het argument aan in de zin. Welk woord past op de open plaats? Wijs dat aan. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
F signaalwoorden	1 Signaalwoorden van opsomming 2 Signaalwoorden van tegenstelling 3 Voorwaarde en conclusie 4 Voorbeeld en toelichting 5 Doel, reden, oorzaak 6 Vergelijking en samenvatting 7 Overzicht verbanden en signaalw. 8 Gezichten en evolutie 9 Blindengeleidehonden	Kies alle signaalwoorden van opsomming. Kies alle signaalwoorden van tegenstelling. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Welk woord past op de open plaats? Kies dat woord. Wis de streepjes en typ de ontbrekende woorddelen. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
G onderwerp, hoofdvraag, Hoofdgedachte	1 Onderwerp en hoofdgedachte 2 De grote lijn herkennen 3 Inleidingen 4 De theorie 5 Onderwerp en hoofdgedachte in tekst	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Kies of typ het juiste antwoord. Kies of typ het juiste antwoord. Welk woord past op de open plaats? Wijs dat aan. Kies of typ het juiste antwoord.

H informatie uit teksten	1 Twee instructies 2 Twee reclames 3 Tabellen lezen [R] 4 Twee grafieken [R] 5 Twee recepten 6 Informatie uit een tekst halen	Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord. Lees de vraag, lees de antwoorden en kies het goede antwoord.
--------------------------	--	--

De rubrieken toegelicht

In Lezen 2F wordt de kennis aangeleerd en worden de vaardigheden getraind die vereist zijn voor het behalen van het Meijerinkniveau 2F. Daarbij wordt gebruikgemaakt van teksten die Meijerink c.s. en SLO geschikt achten voor de leerlingen die toewerken naar dit niveau. Lezen 2F heeft globaal dezelfde structuur als Lezen 1F. De onderwerpen (rubrieken) worden in 2F wel verder uitgediept. Er worden bijvoorbeeld meer manieren van lezen behandeld en meer signaalwoorden. Een verschil met Lezen 1F is bovendien dat de meeste teksten moeilijker zijn, d.w.z. langer, met langere zinnen en langere, minder frequente en meer abstracte woorden. Daarnaast zijn de onderwerpen van de teksten in een aantal gevallen wat minder concreet en staan ze wat verder van de leerling af. Lezen 2F is bovendien meta-taliger is, want leerlingen kunnen een hoger abstractieniveau aan. De theorie over een onderwerp is in een aantal rubrieken nog eens op een rij gezet en vormt de basis voor een plaats-woord-oefening.

Aan het overzicht hieronder zie je dat Lezen 2F drie sprongtoetsen heeft. De eerste twee bestrijken ieder de helft van de stof, de derde is een totaaltoets. Het programma bestaat uit 54 – vaak variabele - oefeningen over de acht hierboven genoemde onderwerpen (rubrieken) met 12 verschillende oefenvormen en 335 teksten, ingesproken met een natuurlijke stem. Er wordt in het programma geput uit ruim 1300 opgaven.

Lezen 2F heeft 64 verschillende uitlegschermen. Bij elke oefening horen een of meer van deze schermen, waarin met behulp van omschrijvingen en voorbeelden de stof wordt uitgelegd. Soms hoort daar ook een kort filmpje bij. De uitleg komt altijd het begin van de oefening tevoorschijn, maar kan ook tijdens het oefenen op elk gewenst moment opnieuw geraadpleegd worden.

De stof is ingedeeld in 8 inhoudelijke rubrieken:

- Onderdelen van teksten (rubriek A)
- Teksten verkennen (rubriek B)
- Omgaan met moeilijke woorden (rubriek C)
- Tekstsoort en schrijversbedoeling (rubriek D)
- Feit, mening, reden, argument (rubriek E)
- Signaalwoorden (rubriek F)
- Onderwerp, hoofdvraag, hoofdgedachte (rubriek G)
- Informatie uit teksten halen (rubriek H)

Hieronder wordt elk van deze rubrieken iets verder uitgewerkt. Hier kunt u eventueel zien of en waar de door Kurve gebruikte termen afwijken van termen die uw leerlingen wellicht al kennen. (Zo gebruikt men soms de term globaal lezen waar Kurve alledaags lezen zegt, of oriënterend lezen waar Kurve verkennend lezen gebruikt).

Rubriek A: Manieren van lezen

Deze eerste oefeningen van het programma gaan over vier verschillende manieren waarop een lezer de tekst kan benaderen. Als je gewoon op je gemak leest wat je tegenkomt en wat je leuk en interessant vindt, dan noemen we dat alledaags lezen. Iets opzoeken in een tekst heet vanzelfsprekend zoekend lezen. Als je met volle aandacht een tekst leest omdat je hem moet leren of om een andere reden goed wilt begrijpen of onthouden, dan heet dat *intensief lezen*. Als je leest omdat je wilt beoordelen of de informatie in de tekst wel geloofwaardig is, dan noemen we dat *kritisch lezen*.

Rubriek B: Teksten verkennen

In de eerste oefeningen van rubriek B wordt teruggegrepen op wat in rubriek A behandeld is. In deze rubriek leert de leerling vervolgens om zich te oriënteren op een nieuwe tekst door eerst te kijken o.a. illustratie, titel,

tussenkopjes om in te kunnen schatten wat het onderwerp is. Daarbij komt ook aan de orde dat een titel niet altijd het onderwerp noemt, maar de lezer soms op het verkeerde been zet. Soms is een titel alleen bedoeld om de lezer nieuwsgierig te maken. Het is daarom ook belangrijk de inleiding goed te lezen. We onderscheiden inleidingen waarin het onderwerp wordt aangekondigd, waarin een samenvatting staat, en inleidingen die ook weer alleen bedoeld zijn om de aandacht van de lezer te trekken. Vaak kun je uit de inleiding afleiden wat het onderwerp en ook de hoofdgedachte is. Dat onderwerp komt terug in rubriek G. Rubriek B bestaat uit 8 oefeningen. De een-na-laatste is een meta-talige oefening over de theorie. De laatste oefening bestaat uit vragen bij teksten.

Rubriek C: Omgaan met moeilijke woorden

Deze rubriek gaat over wat je moet doen als je bij het lezen een moeilijk woord tegenkomt. De eerste aanwijzing is dat je gewoon moet doorlezen omdat je voor het begrijpen van de grote lijn van een tekst niet alle woorden hoeft te begrijpen. Als een woord wel belangrijk is voor het begrijpen van de tekst kan een lezer drie dingen doen: (1) goed letten op de context van het woord: de hele zin en de zinnen ervoor en erna, (2) goed kijken naar het woord zelf; of hij misschien delen van het woord herkent, en (3) als dat allemaal niet helpt: het woord opzoeken, of de betekenis aan anderen vragen.

In de eerste oefening van rubriek C kan de betekenis van alle gevraagde woorden worden afgeleid uit de context. In de volgende oefeningen gaat het om woorden waarvan de betekenis kan worden gevonden door goed te kijken naar het woord zelf, onder andere naar de bekende Griekse en Latijnse woorddelen die erin gebruikt zijn.

Pas bij oefening C6 zijn we aangekomen bij het woordenboek. Deze oefening is bedoeld om de mogelijkheden van het digitale woordenboek te leren kennen. Bij oefening C7 moet informatie in dit woordenboek worden opgezocht. De een-na-laatste is een meta-talige oefening over de theorie. De laatste oefening is een overkoepelende oefening waarin alle stof die in de rubriek behandeld is moet worden toegepast aan de hand van vragen bij teksten.

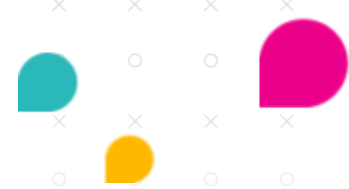
Rubriek D: Tekstsoort en schrijversbedoeling

Elke schrijver heeft een doel, wil iets bereiken met zijn tekst. Schrijversbedoelingen zijn meestal gericht op de lezer. De schrijver wil de lezer bijvoorbeeld een nieuwtje vertellen, waarschuwen, reclame maken, advies geven etc. Vrijwel elke examentekst bevat een vraag over de schrijversbedoeling. De tekstsoorten die daarbij langskomen onder andere nieuwsberichten, verhalen, opstellen, reclames. Stof uit voorgaande rubrieken wordt bekend verondersteld en opnieuw bevraagd.

Uiteindelijk wordt de bedoeling van de schrijver toegespitst op de vier belangrijkste schrijversdoelen: informatie geven (zorgen dat de lezer iets te weten komt), overtuigen (zorgen dat de lezer iets gaat geloven), activeren (zorgen dat de lezers iets gaat doen) en amuseren (de lezer ergens mee vermaken). Activeren kun je zien als een bijzondere vorm van overtuigen. De een-na-laatste oefening van deze rubriek is weer een meta-talige oefening over de theorie. De laatste oefening is een overkoepelende oefening waarin alle stof die in de rubriek behandeld is moet worden toegepast aan de hand van vragen bij teksten.

Rubriek E: Feit, mening, reden en argument

Feitelijke informatie is in principe te controleren, al is het wel eens lastig om het bewijs echt te leveren. Een feituitspraak is waar of niet waar. Een mening is wat iemand vindt, iets waar je verschillend over kunt denken. Je kunt hem zo goed mogelijk onderbouwen, maar er valt niets te *bewijzen*. Woorden hebben altijd een betekenis, maar soms zit er ook een gevoel, een *bijbetekenis* aan vast. Dat kan een positief, negatief of neutraal zijn. Een schrijver zegt het niet expliciet, maar laat door zijn woordkeus wel merken hoe hij er tegenover staat. Een schrijver kan objectief zijn: hij houdt zich dan aan de feiten en blijft zelf op afstand. Een schrijver kan ook subjectief zijn: hij geeft dan zijn eigen mening en verdedigt die. Alleen als de schrijver zijn eigen mening geeft, kun je van een subjectieve tekst spreken.

De rubriek begint met oefeningen over de gevoelslading van woorden en uitdrukkingen. Uitdrukkingen kunnen worden opgezocht in het digitale woordenboek. Dan volgen oefeningen over teksten met meningen, waarbij het ook gaat om degene van wie die mening is: van de schrijver, of die van iemand anders? Een belangrijk aspect van meningen in teksten is ook het onderscheid kunnen maken tussen meningen en argumenten. Voor het analyseren van een betoog (vanaf 2F) een belangrijke vaardigheid. Rubriek E heeft 8 oefeningen. De een-na-laatste oefening van deze rubriek is weer een meta-talige oefening over de theorie. De laatste oefening is een overkoepelende oefening waarin alle stof die in de rubriek behandeld is moet worden toegepast aan de hand van vragen bij teksten.

Rubriek F: Signaalwoorden

Signaalwoorden geven het verband aan tussen (delen van) zinnen en tussen alinea's. Ze geven belangrijke informatie over de opbouw van een tekst of tekstgedeelte. Zo kunnen ze een opsomming aankondigen of duidelijk maken dat er sprake is van een voorbeeld. Deze rubriek behandelt de signaalwoorden die er zijn en de functie die zij hebben. Aan bod komen onder andere de signaalwoorden voor: conclusie, doel, oorzaak/gevolg, opsomming, reden, tegenstelling, tijd, uitleg, verklaring, volgorde, voorbeeld, voorwaarde. In de eerste oefening moeten leerlingen van een onderstreept signaalwoord in een zin aangeven welk 'seintje' dat woord of die woorden geven. Verderop komen signaalwoorden in teksten aan de orde en daarin wordt opnieuw een deel van de voorgaande stof bevraagd. Rubriek E heeft 8 oefeningen, waaronder een oefening met een overzicht van verbanden en signalen. De laatste oefening is een overkoepelende oefening waarin alle stof die in de rubriek behandeld is, moet worden toegepast aan de hand van vragen bij teksten.

Rubriek G: Onderwerp, hoofdvraag en hoofdgedachte

Een tekst gaat altijd ergens over. Dat noemen we het onderwerp. Je drukt het onderwerp uit in één of enkele woorden, niet in een hele zin. De alinea's bespreken vaak verschillende kanten van het onderwerp. Die verschillende kanten noemen we deelonderwerpen. Het onderwerp is bij het verkennen van de tekst in rubriek B al summier aan de orde geweest. In deze rubriek wordt verder geoefend met het herkennen van het onderwerp, niet alleen van de hele tekst, maar ook per alinea. In een van de oefeningen wordt het verschijnsel 'kernzin' behandeld, de belangrijke zin die soms in een alinea aanwezig is, waarin het onderwerp genoemd wordt, of waaruit het afgeleid kan worden. Ook wordt geleerd dat voorbeelden weliswaar prettig en nuttig zijn, maar juist bijna nooit de belangrijkste informatie bevatten. En verder dat de belangrijke alinea's vaak aan het begin van de tekst staan of juist aan het eind.

Ga als volgt te werk als je wilt weten wat belangrijk is in een tekst:

1. Zoek naar een kernwoord of leid zelf uit de tekst af wat het onderwerp is.
2. Bedenk welke hoofdvraag over het onderwerp in de tekst behandeld wordt.
3. Zoek naar het antwoord op die hoofdvraag. Dat is de hoofdgedachte.

Deze aanpak wordt aangeleerd in de oefeningen van deze rubriek. Soms kun je de hoofdvraag of de hoofdgedachte vinden in een kant-en-klare zin, de kernzin. Die staat meestal aan het begin of aan het eind van de alinea of van de hele tekst, en soms ook meteen al in de titel. Deze rubriek heeft vijf oefeningen. De laatste oefening is een overkoepelende oefening waarin alle stof die in de rubriek behandeld is, moet worden toegepast aan de hand van vragen bij teksten.

Rubriek H: Informatie uit teksten halen

Een lezer met een behoorlijke woordenschat, die actief en met aandacht leest, is in staat om informatie uit teksten te halen of af te leiden en deze te combineren met andere informatie, bijvoorbeeld op basis van zijn kennis van de wereld. Dat kun je oefenen. Rubriek H gaat over deze vaardigheid. Aan de orde komen teksten met instructies, reclames, advertenties, tabellen, grafieken en recepten. Bij de oefeningen over tabellen gaat het ook over hoe die in elkaar zitten en hoe je ze moet lezen. Daarbij mag soms de rekenmachine worden gebruikt, die vanzelf tevoorschijn komt. Deze rubriek heeft vijf oefeningen. De laatste oefening is een overkoepelende oefening waarin alle stof die in de rubriek behandeld is, moet worden toegepast aan de hand van vragen bij teksten.

Achtergrondinformatie

Achtergronden van Lezen 2F

Vanwege de zorg over het kennisniveau van taal en rekenen formeerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen. Deze expertgroep (commissie Meijerink) kreeg als opdracht om te adviseren wat leerlingen op het gebied taal en rekenen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun onderwijs carrière. Het resultaat is beschreven in het rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' (2008). In dit advies formuleert de Expertgroep:

- 'doorlopende leerlijnen' die ervoor zorgen dat het onderwijsresultaat van de ene sector naadloos aansluit op dat van de andere;
- 'referentieniveaus' met beschrijvingen van kennis en vaardigheden die leraren houvast bieden voor het bepalen, volgen en stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen.

Het advies bestaat uit een hoofd rapport en voor zowel taal als rekenen een deelrapport. De rapporten zijn te downloaden vanaf de site van de Stichting Leerplanontwikkeling (www.slo.nl).

Drempels

Het rapport van de Expertgroep Meijerink geeft aan wat leerlingen op belangrijke momenten in hun schoolloopbaan moeten kennen en kunnen. Deze belangrijke momenten worden ook wel 'drempels' genoemd en behelzen de overgangen tussen basisonderwijs, vmbo, havo, mbo, vwo, hbo en universiteit. Als leerlingen deze drempels makkelijker kunnen nemen, hebben ze meer kans op een optimale schoolloopbaan. Om ze hierbij te helpen, heeft de Expertgroep beschrijvingen van vier niveaus geformuleerd: 1F, 2F, 3F en 4F. Deze niveaus beschrijven de kennis en vaardigheden die de leerlingen op de drempelmomenten moeten beheersen.

Niveau	Fundamentele kwaliteit	Drempel
1F	Eind primair onderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo	Van vo fase 1 naar vo fase 2 / van vmbo naar mbo
3F	Eind mbo-4 en havo	van vo en mbo naar hbo
4F	Eind vwo	van vo naar wo

Domeinen

In het rapport 'Over de drempels met taal' onderscheidt de Expertgroep vier domeinen: (1) mondelinge taalvaardigheid, (2) lezen, (3) schrijven en (4) taalbeschouwing (grammatica) en taalverzorging. Het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool is door de SLO uitgewerkt in een rapport Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging. Eveneens te downloaden vanaf de site van de SLO. De stof van Lezen 2F valt onder domein 2.

Begrijpend lezen volgens de commissie Meijerink

De Werkgroep Taal van de commissie Meijerink heeft een poging gedaan om de kennis en vaardigheden te omschrijven die nodig zijn voor begrijpend lezen op basis van de gebrekkige beschrijvingen in kerndoelen en eindtermen. Voor niveau 2F geldt het volgende:

Algemene omschrijving: Kan teksten lezen over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de lezer en over onderwerpen die verder van de lezer af staan.

Tekstkenmerken: De teksten hebben een heldere structuur. Verbanden in de tekst worden duidelijk aangegeven. De teksten hebben overwegend een lage informatiedichtheid.

Tekstsoorten: Informatieve teksten, waaronder schoolboek- en studieteksten (voor taal en zaakvakken), standaardformulieren, tijdschriftteksten, teksten van internet, notities en schematische informatie (waarin verschillende dimensies gecombineerd worden), vaak redundante teksten, waaronder reclameteksten, advertenties, folders, recepten, alledaags nieuws in de krant, maar ook brochures van formele instanties, of licht opiniërende artikelen uit tijdschriften.

Op alle niveaus moeten leerlingen aspecten van begrijpend lezen in enige mate beheersen. Naarmate de opleiding vordert dient sprake te zijn van een graduele toename in beheersing, een cumulatieve opbouw van de lesstof, en niet zozeer van het leren beheersen van steeds andere onderdelen. Taalverwerving en taalonderwijs verlopen als het ware in cirkels: het gaat vaak om dezelfde inhoud, maar met grotere complexiteit en er wordt een grotere mate van beheersing vereist. Daarnaast moeten leerlingen in het kader van het taalonderwijs en het onderwijs in Nederlands de beschikking krijgen over begrippen die het mogelijk maken om over taal te denken en te spreken.

Vergelijking met Lezen 1F

Lezen 2F heeft globaal dezelfde structuur als Lezen 1F. De onderwerpen – in de programma's rubrieken geheten – worden in 2F wel verder uitgediept. Er worden bijvoorbeeld meer manieren van lezen behandeld en meer signaalwoorden. Er wordt in Lezen 2F wel van uitgegaan dat leerlingen de onderdelen van teksten (kop, tussenkop, inleiding, etc.) inmiddels wel kunnen benoemen. Een ander verschil is dat in Lezen 2F naast het onderwerp ook de hoofdvraag en/of de hoofdgedachte aan de orde komen en in Lezen 1F nog niet.

Een verschil met Lezen 1F is bovendien dat de meeste teksten moeilijker zijn, d.w.z. langer, met langere zinnen en langere, minder frequente en abstracte woorden. Daarnaast zijn de onderwerpen van die teksten in een aantal gevallen wat minder concreet en staan ze wat verder van de leerling af.

Een laatste verschil met Lezen 1F is dat Lezen 2F meta-taliger is. De theorie over een onderwerp is in de meeste rubrieken nog eens op een rij gezet en vormt de basis voor een plaats-woord-oefening.

De computer in het leerproces

Volgens onderzoek wordt nog niet 1% van de tijd in de klas besteed aan instructie voor begrijpend lezen. De meeste tijd zijn docenten bezig met beoordelen van de antwoorden van leerlingen. In methodes staat meestal weinig instructie. Docenten en methodeschrijvers gaan er kennelijk van uit dat leerling vaardigheden leren door veel teksten te lezen en veel vragen te beantwoorden.

Het vaste patroon is vaak:

- hardop of stil de tekst lezen;
- klassikaal beantwoorden van een aantal vragen;
- schriftelijk beantwoorden van de rest van de vragen;
- antwoorden controleren;
- klassikaal bespreken van de antwoorden.

Bij het leren door middel van de computer neemt een computer de taak van de docent (gedeeltelijk) over.

Argumenten voor automatisering van het leesproces zijn:

- De mogelijkheid van precieze temporele controle, d.w.z.:
 - exacte timing van terugkoppeling;
 - terugkoppeling aangepast aan leerling;
 - aanpassing van het tempo van aanbieding.

- De registratie en interpretatie van de vorderingen: programma's moeten door de docent 'toegediend' worden en deze zal het effect ervan moeten evalueren.

Onderwijskundige mogelijkheden van de computer zijn:

- *Adaptiviteit*. De computer kan aard en het tempo van het lesmateriaal automatisch aanpassen aan het ontwikkelingsniveau van de leerling. Dat is een vorm van individualisering, los van de aandacht van de leraar.
- *Responsiviteit*. De computer kan veelvuldig bekrachtigend of correctief reageren op gegeven antwoorden.
- *Diagnostische waarde*. Antwoorden kunnen geregistreerd worden voor latere inspectie (wat in de praktijk helaas zelden gebeurt).
- *Motivationale waarde*. Werken met de computer is voor veel leerlingen/cursisten motiverend. Leerlingen ervaren het ook meestal als minder demotiverend om door de computer gecorrigeerd te worden dan door een docent.
- *Innovatieve waarde*. De computer kan dingen aanbieden die via andere leermiddelen niet mogelijk zijn, dat geldt bijvoorbeeld voor de reacties die gegeven kunnen worden op de acties van elke afzonderlijke leerling in de vorm van hints, aanmoedigingen en feedback bij fouten.

Het didactische model

In het didactische model waar we voor begrijpend lezen van zijn uitgegaan staan de leesvaardigheden centraal. Dat zijn vaardigheden die je als lezer nodig hebt om een tekst goed te kunnen begrijpen. Deze vaardigheden zijn niet haarscherp van elkaar te onderscheiden. Bovendien kan de volgorde waarin ze gebruikt worden wisselend zijn, en welke vaardigheden je nodig hebt, is bovendien afhankelijk van veel factoren. De vaardigheden waaraan aandacht wordt besteed zijn:

1. een strategie bepalen voor het lezen van een tekst;
2. de betekenis van woorden en woordgroepen achterhalen;
3. relaties leggen binnen de tekst (verschillende soorten verbanden);
4. relaties leggen buiten de tekst;
5. structuur van de tekst herkennen;
6. tekstsoort en schrijfdoel herkennen;
7. onderwerp van een tekst bepalen;
8. hoofdgedachte van een eenvoudige tekst vaststellen;
9. een tekst beoordelen.

Literatuur

- Beek, van der A., Paus H. (2011). Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging beschreven: uitwerking van het Uitwerking van het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool. Enschede: SLO.
- Expertgroep doorlopende leerlijnen taal en rekenen. (2008). Over de drempels met taal en rekenen : hoofdrapport van de Expertgroep doorlopende leerlijnen taal en rekenen. Enschede: SLO.
- Perfetti, C. A. Landi, N., & Oakhill, J. (2005). The acquisition of reading comprehension skill. In: M. J. Snowling & C. Hulme (Eds.), *The science of reading: A handbook* (p. 227-247), Oxford, UK: Blackwell.
- Robben, T. (2008). Over de drempels met taal en rekenen. *Levende Talen Magazine*, 95(5), 5–8.
- Schijf, G. M. (2009). Lees- en spellingvaardigheden van brugklassers. Proefschrift. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.